

ΘΡΑΥΣΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΩΝ

Ποταμόπλοια/29

Όλα όσα περιλαμβάνονται στο βιβλίο αυτό, πρόσωπα και γεγονότα, ουδεμία σχέση έχουν με την πραγματικότητα και αποτελούν προϊόν μυθοπλασίας.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚΟΖΗΣ

ΘΡΑΥΣΗ ΚΡΥΣΤΑΛΛΩΝ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΓΚΟΖΗΣ

Θραύση κρυστάλλων

© 2020, Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ & Γιώργος Γκόζης

Πρώτη έκδοση: Οκτώβριος 2020

Επιμέλεια: Κατερίνα Θανοπούλου-Βασιλάκη

Σχεδιασμός εξωφύλλου: Δάφνη Κουγέα

Σελιδοποίηση: Βίβιαν Γιούρη

Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ

Ξενοκράτους 48, 106 76 Αθήνα, τηλ. 210 7231271

www.potamos.com.gr, info@potamos.com.gr

ISBN 978-960-545-149-3

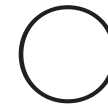
Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, κλητός και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με το ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

 ποταμός

ΑΘΗΝΑ 2020

*Στη Μαρία,
χαμηλόφωνα, δίχως να ακούει άλλος*

1. Μήνας Ομιχλώδης¹

ΜΩΣ ΣΟΥ ΤΟ ΕΧΩ ΞΑΝΑΠΕΙ πως δεν είμαι σε θέση να αντιληφθώ πώς αισθάνεσαι την κάθε στιγμή που λαμβάνεις νέα μου. Δεν είμαι σε θέση να αντιληφθώ πώς νιώθεις την κάθε φορά που επικοινωνούμε. Μα και πώς να το καταλάβω, άλλωστε, όταν ανάμεσά μας μεσολαβεί αυτός ο απροσπέλαστος ηλεκτρονικός τοίχος; Δεν είμαι σε θέση να αντιληφθώ πότε χαμογελάς και πότε μελαγχολείς. Δεν είμαι σε θέση να αντιληφθώ πότε είσαι χαρούμενη, πότε συγκινηίσαι και πότε βυθίζεσαι στις σκέψεις σου. Με δυο λόγια, έχω πειστεί πλέον πως κανένα συναίσθημα δεν είναι δυνατόν να περάσει μέσα από αυτό το ψηφιακό προπέτασμα. Σε περιέχω, βέβαια, πάντοτε εντός μου,

1. Αναφορά στο Γαλλικό Δημοκρατικό ή Επαναστατικό Ημερολόγιο, το οποίο εμφανίστηκε στο προσκήνιο της Ιστορίας με τη Γαλλική Επανάσταση του 1789 και ίσχυσε για δώδεκα περίπου χρόνια, από το 1793 ως το 1805, και για 18 ημέρες από την Κομμούνα του Παρισιού το 1871. Οι μήνες του έτους του νέου αυτού ημερολογίου ονοματοδοτήθηκαν από τη λατινική και την αρχαία ελληνική γλώσσα. Φθινόπωρο: Τρυγητής, Ομιχλώδης, Παχνώδης. Χειμώνας: Χιονιστής, Υετώδης, Ανεμώδης. Άνοιξη: Βλασταίος, Ανθεστηριών, Λειμώνιος. Καλοκαίρι: Θεριστής, Θερμιδώρ ή Φλογιστής, Οπωρώδης (στοιχεία από την Wikipedia.org. Όλες οι σημειώσεις είναι του συγγραφέα.)

στο μυαλό μου, στην ψυχή μου, σε έχω δίπλα μου, μπροστά μου, είσαι παντού ολόγυρα, αν και μόνο νοερά κι εξ αποστάσεως, και αυτή η άμεση οπτική, σαρκωμένη επαφή μου είναι εντέλει τόσο απαραίτητη... Αν σε είχα εμπρός μου, θα ήμουν σε θέση να αντιληφθώ περισσότερα· πολύ περισσότερα· δεν τολμώ καν να υποθέσω πόσα, αν σε έβλεπα, αν σε άγγιζα, αν εισέπνεα τη δροσερή μυρωδιά του δέρματός σου· αν άκουγα έστω συχνότερα τη φωνή σου στο τηλέφωνο... Ναι, σωστά, έχεις δίκιο, παραλίγο να ξεχάσω την υπόσχεση που σου έδωσα, καλύτερα: την κοινή μας συμφωνία να προκρίνουμε επί του παρόντος τη μεταξύ μας ηλεκτρονική επικοινωνία έναντι της τηλεφωνικής. Τουλάχιστον αυτή είναι η επιθυμία σου στην παρούσα χρονική συγκυρία. Τη σέβομαι. Σου το έχω βέβαια ήδη πει πως διαφωνώ με αυτήν την απρόσωπη, εκλείποντος του προσώπου ηλεκτρονική επικοινωνία. Ας μην παραπονιέμαι όμως.

Αναλογίζομαι πως, ακριβώς εξαιτίας αυτού του απρόσωπου του πράγματος, είμαι σε θέση Σήμερα να σε έχω και πάλι πλάι μου· να σε ακούω διαβάζοντάς σε τα πρωινά να μου ψιθυρίζεις σιωπηλά· να σου μιλάω. Είναι κι αυτό ένα μικρό τρόπαιο στην καινούρια μου σελίδα του βιβλίου της ζωής: τουλάχιστον επικοινωνούμε. Δεν είναι τόσο δύσκολη η περίπτωση όπως παλιά, παρ' όλο που, αν το δεις με αμιγώς ρεαλιστικά δεδομένα, κάθε άλλο παρά εύκολο είναι: είναι όλα εξ ορισμού δύσκολα.

Είχα σκοπό αυτό το γράμμα προς εσένα να το γράψω αργότερα. Είχα σκοπό αυτό το γράμμα να γίνει ένα

βιβλίο για σένα· να απευθύνεται σε σένα· να σου το αφιερώσω· να συμπεριλάβει όλα όσα ήθελα κάποτε, παλιά, Τότε, να σου αφηγηθώ με λόγια. Μυριάδες πράγματα που ήθελα να σε ρωτήσω και που ποτέ δεν τόλμησα· να περικλείσει στις σελίδες του Σήμερα όλα όσα δεν πρόλαβα να σου πω για τα ενδιάμεσα είκοσι πέντε χρόνια του αποχωρισμού μας· να σου περιγράψω με λέξεις στο χαρτί όσα αδυνατώ να σου ιστορήσω καταπρόσωπο. Στα προφορικά δεν τα πολυκαταφέρνω άλλωστε. Χάνω τα λόγια μου. Χάνω τον ειρμό μου. Χάνω το θάρρος μου. Κυρίως αυτό, ναι: χάνω το θάρρος μου. Στα γραπτά όμως μεταμορφώνομαι. Αφήνομαι. Ελευθερώνομαι. Αναπνέω. Ονειρεύομαι. Ζω. Ναι, είμαι σίγουρος πια: τα καταφέρνω καλύτερα στα γραπτά απ' ό,τι στα προφορικά. Ίσως εντέλει αυτός, ο διά της γραφής, να είναι ο δικός μου τρόπος επικοινωνίας. Αν και εξακολουθεί και παραμένει εξίσου απρόσωπος και εξ αποστάσεως κι ως σου λέω πως προτιμώ το αντίθετο. Ας είναι λοιπόν. Ας είναι αυτό μου το γράμμα, που σου αποστέλλω τέλη αυτού του Οκτώβρη, το δικό σου βιβλίο. Ας είναι αυτό το βιβλίο μου προς εσένα. Ας είναι αφιερωμένο σε σένα. Είναι το μεθεπόμενο το οποίο είχα σκοπό να γράψω, με βάση την ιεράρχηση των συγγραφικών μου προτεραιοτήτων. Αποφάσισα όμως να αλλάξω τη σειρά ώστε από μεθεπόμενο να γίνει το επόμενο. Αυτή είναι άλλωστε και η ελευθερία μου ως συγγραφέα, όπως και η ελευθερία του κάθε συγγραφέα εξάλλου: να διαχειρίζεται εκείνος τη σειρά των βιβλίων του· να ζυμώνει εκείνος τις

ιστορίες του· να αρμολογεί εκείνος ήρωες και να πλάθει περιπέτειες· να συνέχει κεφάλαια και παραγράφους· να δημιουργεί εκείνος τις σύνθετες λέξεις του· να επιλέγει εκείνες ανάμεσα σε εκατομμύρια άλλες· να επινοεί άλλες, εντελώς δικές του, σπαθιές στο χαρτί, κώδικα ομοχειρίας με τον αναγνώστη. Πραγματική συμπαιγνία. Να χειρίζεται εκείνος το κάθε του κόμμα και την κάθε τελεία, το κάθε σκόπιμα παράταιρο σχήμα λόγου. Να χρησιμοποιεί εκείνος, φαινομενικά αυθαίρετα, το κάθε γράμμα, τα πεζά ή τα κεφαλαία, το πολυτονικό ή το μονοτονικό, το κάθε σημείο στίξης. Έτσι και στη δική σου περίπτωση. Αποφάσισα να αλλάξω τον αύξοντα αριθμό των υπό έκδοση βιβλίων μου, και αυτό τίθεται σε ισχύ από σήμερα. Από αυτήν τη στιγμή. Αυτό λοιπόν είναι το δικό σου βιβλίο. Αυτό είναι το δικό σου γράμμα. Ακατέργαστο και συμπιεσμένο. Θα προσπαθήσω μέχρι την τελευταία του σελίδα να το έχω επεξεργαστεί όσο καλύτερα μπορώ και να το έχω αποσυμπιέσει το δυνατόν περισσότερο. Το ξεκίνησα απόψε, ήδη όμως μερικές σελίδες του τις έχεις λάβει αποσπασματικά. Με ηλεκτρονικό διανομέα πλέον. Κι αυτός δεν διαλαλεί όπως κάποτε «Γαχυδρόμος! Γράμμα!». Δεν χτυπάει τα ξύλινα παντζούρια των ισόγειων σπιτιών ή τα θυροτηλέφωνα των πολυκατοικιών. Δεν φοράει γαλάζιο πουκάμισο και γκρι παντελόνι. Δεν έχει κρεμασμένη στον ώμο τη μεγάλη δερμάτινη τσάντα με την κεφαλή του Ερμή, αγγελιοφόρου των θεών του Ολύμπου. Με αστραπιαία ταχύτητα, σαφώς αθόρυβα πια,

εξίσου όμως αιφνιδιαστικά και με έντονα στοιχεία στην επικεφαλίδα των μηνυμάτων – να τον! Εμφανίζεται στην οθόνη τού ηλεκτρονικού σου σύμπαντος για να σου παραδώσει τη συνεσταλμένη μου επιστολή. Με όλη την αρματωσιά και τη σκευή της επιστολικής αλληλογραφίας: με το γραμματόσημο της παλιάς μας σχέσης. Με τη σφραγίδα της ενήλικης ζωής μας. Με τον φάκελο του ενδιάμεσου κενού. Μία απλή *Επιστολή Εσωτερικού* στον αχανή και χαοτικό μας κόσμο. Πόσο μάλλον στον ψηφιακό. Πάντοτε βέβαια αχανής και χαοτικός ήταν και ο αναλογικός μας κόσμος. Απλώς τώρα, με αφορμή την ταχύτητα της τεχνολογίας, βρίσκουμε μία ακόμα δικαιολογία για να συγκαλύψουμε το αταξινόμητο εσωτερικό μας σύμπαν.

Καλώς όρισες λοιπόν, Μαρία, στο δικό μου αταξινόμητο ψηφιακό σύμπαν!

2. Αίσθημα πληρότητας κατά Μήνα Τρουγητή

Α ΗΘΕΛΑ ΝΑ ΣΟΥ ΖΗΤΗΣΩ προκαταβολικά μία χάρη: να κάνεις μαζί μου ένα ταξίδι. Ένα ταξίδι στο μεγάλο μας Πριν. Ακολούθησέ με σε παρακαλώ. Έλα μαζί μου να σε συντροφεύσω· να σε ταξιδέψω στο παρελθόν. Όμως μη φοβάσαι! Καθόλου να μη φοβηθείς! Εγώ είμαι εδώ! Άλλωστε δεν θα διαρκέσει πολύ. Μόνο για λίγο. Μόνο για ορισμένες σελίδες. Ελάχιστα περισσότερο από όσο διαρκεί η ανάγνωση ενός γράμματος που είχες λησμονήσει την ύπαρξή του και που ξαφνικά το ανακαλύπτεις καταχωνιασμένο στο σεντούκι της μνήμης. Στο κάτω κάτω, πόσο συχνά πια συμβαίνει στη ζωή μας αυτό; Έλα λοιπόν να πάμε μαζί λίγο πιο παλιά. Ας πούμε στα εφηβικά μας χρόνια, εκεί όπου κατοικεί και ο θολός βυθός² του παλίμψηστου της ατομικής μας μνήμης. Ας πούμε στην καρδιά της εφηβείας μας. Ας πούμε κάπου στα δεκάξι χρόνια του δικού μας βιβλίου της ζωής.

Ο Πατέρας συνήθιζε να λέει πως οι άντρες πιστεύουμε ότι εμείς είμαστε εκείνοι οι οποίοι κατακτούμε τις γυναίκες μας ως εκ γενετής κυνηγοί και ως γνήσια αρσε-

2. Γιάννης Ατζακάς, *Θολός βυθός*, μυθιστόρημα, Άγρα, Αθήνα 2008.

νικά. Κούνια που μας κούναγε, μου έλεγε. Σφάλουμε σφάλμα μεγάλο. Μόνον έτσι δεν είναι. Οι γυναίκες τής ζωής μας είναι εκείνες που μας επιλέγουν τελικά, και ας έχουμε την αντίθετη εντύπωση. Το θήραμα, έλεγε, είναι εκείνο το οποίο υποτάσσει τον κυνηγό. Γενικότητα, θα μου πεις. Μήπως όμως το ίδιο δεν συνέβη και στη δική μας περίπτωση Τότε; Αν και γνωριζόμασταν ήδη τρία χρόνια, έφηβοι, συμμαθητές στο Γυμνάσιο, εσύ, και όχι εγώ, ήσουν εκείνη που, δήθεν αδιάφορα, πρώτη με είχες στοχεύσει ως επαρκές θήραμα. Ο τρόπος σου ήταν εξαιρετικά δηλωτικός της επιθυμίας σου να με προσεγγίσεις εσύ, επαρκέστατη κυνηγός, όταν ήρθαμε πιο κοντά εκείνον τον Σεπτέμβρη. Με πλησίασες στην αρχή αναγνωριστικά και για ανάλαφρα ζητήματα. Δήθεν για μαθήματα και για ξένες γλώσσες. Δήθεν για τις εκλογές του Μαθητικού Συμβουλίου. Δήθεν για κάποιες απορίες σχετικά με τις σχέσεις κάποιων κοινών μας φίλων. Με πλησίασες όμως καιρία, αποφασιστικά. Με φράσεις ελλειπτικές. Φράσεις οι οποίες επιδέχονταν πολλαπλές ερμηνείες. Φράσεις αμφίσημες. Ήταν μόλις η αρχή του σχολικού έτους, κι αντί να με απασχολούν οι ερμηνείες των Αρχαίων Ελληνικών, βρέθηκα να προσπαθώ να μεταφράζω τις δικές σου αμφισημίες. Αυτό με γοήτευσε ακόμη περισσότερο, το παραδέχομαι, ταυτόχρονα όμως με πανικόβαλε: μα πώς είναι δυνατόν να κάνει κάποιος άλλος το πρώτο βήμα εκτός από τον άντρα; Πώς είναι δυνατόν να διανύσει κανείς την απόσταση ανάμεσα σε ένα αγόρι και σε ένα κορίτσι αν αυτός δεν ήταν εξ ορι-

σμού το αγόρι; Πώς είναι δυνατόν αν ο δρομέας αυτός δεν ήμουν εγώ; Το γεγονός αυτό ήταν αρκετό από μόνο του να με αποπροσανατολίσει. Στάθηκε όμως ακόμα περισσότερο ισχυρό, ώστε να με εγκλωβίσει. Να ανατρέψει τις μέχρι τότε στερεότυπες μου πεποιθήσεις, να διαρρήξει τις σταθερές μου, τις βασικές μου τις αρχές³. Ταυτόχρονα επιβεβαιώθηκαν τα λόγια του Πατέρα, και έτσι από το γενικό εισήλθαμε και εμείς οι δύο στο ειδικό· και με αφορμή αυτήν την εκ μέρους σου προσέγγιση, πήρα τη σκυτάλη της διαδρομής. Και σε πρόφτασα. Και σε θήρευσα. Δήθεν. Πίστεψα, το αφελές θήραμα εγώ, πως, εφόσον πιάστηκες στο δόκανό μου, έστω οικειοθελώς, έστω εν αγνοία μου, τότε έχω μεταμορφωθεί αυτοδικαίως σε θηρευτή κυνηγό κι ως μην κόπιασα ούτε στιγμή· πως μεταμορφώθηκα αιφνίδια από άγουρος έφηβος σε ώριμο άνδρα, ενώ ακόμα αιθεροβατούσα, ενώ καντήλιαζα ακόμα τον χαρταετό μου ψηλά, πολύ ψηλά στον δικό μου ουρανό. Με δυο λόγια, ήμουν στον κόσμο μου, πετούσα στα σύννεφα, στον φυσικό μου χώρο θα έλεγα, καταπώς λέει και το ζώδιό μου, το κοινό μας ζώδιο του αέρα, αν πίστευα ποτέ στα ζώδια. Κάπου εκεί ψηλά στον ουρανό, κάπου εκεί ψηλά

3. Αναφορά στο «Ζείμπέικο» («Με αεροπλάνα και βαπόρια»): τραγούδι του 1972 σε στίχους, μουσική και ερμηνεία του Διονύση Σαββόπουλου από τον δίσκο *Βρώμικο ψωμί*, Lyra. Στον δίσκο *10 χρόνια κομμάτια* (Lyra 1975), το τραγούδι ερμηνεύει η Σωτηρία Μπέλλου, με τον Σαββόπουλο δεύτερη φωνή.

στα σύννεφα, κάπου εκεί ψηλά στον αέρα, η τροχιά σου συνάντησε τη δική μου. Με τη σαφώς ορισμένη έννοια της Φυσικής, οι τροχιές μας βρέθηκαν τεμνόμενες, όπως θα έλεγες κι εσύ ως αυθεντική και οξύνους εκπρόσωπος των Θετικών Επιστημών.

Αν με ρωτήσεις να σου πω αν ταιριάζαμε, θα σου απαντούσα και σήμερα το ίδιο όπως και τότε: ναι, ταιριάζαμε, και μάλιστα πολύ, μέσα στην προφανή εσωτερική και εξωτερική μας ανομοιότητα. Εσύ ξανθοκόκκινη και χάλκινη, εγώ ένας ακόμη των καστανών. Εσύ με ανοιχτόχρωμο δέρμα, αναγεννησιακή, όπως σε προσφωνούσε χαριτολογώντας η κολλητή σου Αλεξάνδρα, εγώ απλώς σταράτος. Εσύ μια διάνοια της Γεωμετρίας, εγώ ένας καταδικασμένος στην αποστήθιση ολόκληρων κεφαλαίων της Ιστορίας. Εσύ με φαντασία και επινοητικότητα, εγώ προσκολλημένος στη συνέπεια και στη μέθοδο. Εσύ να βρίσκεις τουλάχιστον τρεις λύσεις κι εναλλακτικές προτάσεις σε ένα ζήτημα, ενώ εγώ να προσπαθώ ακόμα για εκείνη τη μία. Εσύ να ορίζεις τις δικές σου επιθυμίες και να σκέφτεσαι με ποιον τρόπο θα τις πραγματοποιήσεις, εγώ εν πολλοίς να μην αναρωτιέμαι καν αν έχω δικές μου επιθυμίες, επομένως πώς να τις πραγματοποιήσω; Εσύ να θέλεις να είσαι αυτάρκης έως και ανεξάρτητη, εγώ ούτε να έχω διανοηθεί κάτι αντίστοιχο μέσα στο ασφαλές οικογενειακό μου περιβάλλον. Ήσουν αντίθεση, χωρίς αυτό να καταργεί με κανέναν τρόπο τη θηλυκότητά σου· υπήρξες ζόρικη κι αδάμαστη, ενώ εγώ ένας εξημερωμένος έφηβος. Η ματιά σου

για τη ζωή ήταν εντελώς ανήσυχη, κι αυτό λειτουργούσε καταλυτικά για μένα. Είχες άστρο. Έχεις άστρο. Ήσουν, είσαι, ένα αυτόφωτο πλάσμα, εγώ ένας ετερόφωτος της ζωής. Ήσουν, είσαι, μία Δημιουργός, εγώ ένας διεκπεραιωτής της. Ήσουν, είσαι, γεννημένη ηγέτις, εγώ ένας υπήκοος. Ήσουν, είσαι, καμωμένη από ένα υλικό που δεν είναι επίκτητο. Το δικό σου ολόλαμπρο υλικό είναι σύμφυτο με την ύπαρξη του κόσμου.

Πάντα στις συζητήσεις μας μου αφιέρωνες όλη σου την προσοχή. Κάθε φορά που μου απηύθυνες τον λόγο με τη γνωστή σου εκφραστικότητα και χειρονομώντας έντονα, όπως συνήθιζες, σε κοίταζα σιωπηλός κατάματα. Σε θαύμαζα και σε καμάρωνα. Από ένα σημείο και μετά, ομολογώ πως χανόμουν μέσα στα μελιά σου μάτια και στον ήχο της φωνής σου δίχως στην πραγματικότητα να εστιάζω σε όσα μου περιέγραφες.

Ήσουν διατεθειμένη να βγαίνεις μπροστά σε όλα τα ζητήματα και να αφήνεις το ίχνος σου. Να ασχολείσαι με τα Κοινά, έστω και της μικρής κλίμακας του εκπαιδευτικού μας περιβάλλοντος και να μάχεσαι για τις ιδέες σου. Δεν φοβόσουν κανέναν. Ήσουν ατρόμητη. Δεν δίσταζες να εκτίθεται. Δεν υποχωρούσες ποτέ, ειδικά όταν είχες το δίκιο με το μέρος σου ή όταν υπερασπιζόσουν τις απόψεις σου με το γνώριμο πάθος σου. Αγαπούσες τις φίλες και τους φίλους σου και στεκόσουν δίπλα τους, πιστή και αφοσιωμένη στο ιδανικό της συντροφικότητας. Για κάθε ζήτημα είχες κι ένα επιχείρημα, το οποίο τεκμηριώνες με λογικά βήματα, ως

συνεπές άλλωστε παιδί της εκλογίκευσης. Δεν σου ήταν εύκολο να δεχτείς αξιωματικά κανόνες, όπως λένε και στα Μαθηματικά, αν και τα Μαθηματικά ως επιστημονικό πεδίο δέχονται τα αξιώματα. Με την ευκαιρία, αυτό δεν σου μοιάζει με το εφεύρημα του από μηχανής θεού της αρχαίας ελληνικής τραγωδίας; Εξάλλου παραμένει κραυγαλέα αντιφατικό, δεν νομίζεις; Η λογικοκρατία, η οποία δεν δέχεται θέσφατα, εκείνη η οποία ανατρέπει βεβαιότητες και αμφισβητεί καθετί που θεωρείται δεδομένο, να αποδέχεται, αλλά και να καταδέχεται να τηρεί μια παγκόσμια συμφωνία για τον κοινό τόπο; Δεν είναι αστείο να έχουμε βασίσει την Άλγεβρα στην παραδοχή μόνο τού ενός, και αυτού ατελούς, δεκαδικού μας συστήματος πως ένα κι ένα κάνουν δύο; Για ποιον λόγο να μην είναι το άθροισμα διαφορετικό, έτσι ώστε το αποτέλεσμα της πρόσθεσης της μονάδας με τη μονάδα να μην ισούται με τον πεπερασμένο αριθμό Δύο, αλλά με το γράμμα Βήτα ή με το Απερινόητο ή με το Φως ή με ό,τι άλλο θέλουμε; Βρίσκω αυτό το μαθηματικό αξίωμα να βαρύνεται με μια θρησκευτική προσέγγιση, αν και οι λογικοκράτες δηλώνουν εν πολλοίς άθεοι. Από κοντά αυτά όμως –όταν, όποτε, εφόσον– τα σχετικά με τη σύζευξη Θεολογίας και Μαθηματικών. Γνωρίζεις πολύ καλά πως πάντα με ενδιαφέρει η γνώμη σου. Ναι, μου άρεσε που δεν ήσουν δεδομένη. Μου άρεσε που δεν μου ήσουν δεδομένη. Με προκαλούσε που δεν ήταν τίποτε αυτονόητο μαζί σου. Λειτουργούσες εν πολλοίς με γνώμονα τις δικές σου επιθυμίες.

Δεν παρέσυρες τον εαυτό σου να γίνεσαι αρεστή στους άλλους, όπως οι περισσότεροι στην εφηβεία μας. Αυτό ίσχυε μάλιστα σε τέτοιον βαθμό που, όταν συμφωνούσες να κάνουμε κάτι από κοινού, ένα ραντεβού, μια έξοδο ή μια εκδρομή, έμοιαζε να έχω κατακτήσει ένα τρόπαιο: εσένα. Ο πήχης ήταν ήδη ψηλά. Να ήξερες μόνο πόση χαρά έπαιρνα κάθε φορά που κατάφερνα κάτι μαζί σου! Δεν ήταν ο βαθμός δυσκολίας, όχι, ήσουν πάντοτε ευπροσέγγρη, ήταν η σκέψη ότι θα είμαστε μαζί.

Στα εφηβικά μου μάτια δεν μου άρεσες μόνον ως κορίτσι, αλλά και ως η μικρογραφία μιας γυναίκας. Ένωθα γοητευμένος άγαν, ένωθα εξαιρετικά κολακευμένος, ένωθα απίστευτα τυχερός, ένωθα ο εκλεκτός, ένωθα ο περιούσιος, ένωθα κεχρισμένος. Ήμουν ερωτευμένος. Ήταν εντέλει ακριβέστατο πως πετούσα ψηλά στον ουρανό, στον δικό μου ουρανό, καντηλιασμένος μαζί με τον χαρταετό μου. Πίστευα σε σένα. Πίστευα εσένα. Πίστευα ό,τι κι αν μου έλεγες. Έπαιρνα τα λόγια σου στα σοβαρά, κατά κυριολεξία. Τα ερμήνευα κατά λέξη, τοις απολύτου μετρητοίς. Τι; Δεν με πιστεύεις; Μήπως θέλεις κι ένα παράδειγμα;

Ορίστε, λοιπόν:

Κάποτε, δεν θυμάμαι ακριβώς πότε, μόνο πως ήταν Σάββατο, θα γινόταν η συνέλευση του Μαθητικού Συμβουλίου του Λυκείου. Ήμασταν και οι δύο μέλη του. Είχαμε εκλεγεί σε αυτό με πάρα πολλές ψήφους, αν και ψαράκια τη χρονιά εκείνη, αν και σχετικά άγνωστοι στο εν γένει περιβάλλον της σχολικής κοινότητας.

Τα ονόματά μας βρέθηκαν να είναι γραμμένα με καλλιγραφικά γράμματα επάνω στα ψηφοδέλτια. Θυμάσαι καθόλου αυτά τα ψηφοδέλτια, Μαρία; Ήταν απλά χαρτάκια με τα ονόματα των υποψηφίων γραμμένα με το χέρι και κομμένα όπως να 'ναι, σε μικρά ακανόνιστα σχήματα από σελίδες τετραδίου σπιδάλ. Τα διακινούσε μυστικά η κάθε μαθητική παράταξη. Από χέρι σε χέρι. Ήδη ο κομματισμός βρισκόταν στο πετσί του Σχολείου. Σκοπός του βέβαια δεν ήταν ποτέ η εξοικείωση του μαθητή με τις δημοκρατικές διαδικασίες διά της ενεργού συμμετοχής του στο γίγνεσθαι της εκπαιδευτικής μονάδας. Στόχος του ήταν ο εθισμός στον ίδιο τον κομματισμό, ακόμα και στη μικρή κλίμακα ενός Σχολικού Συμβουλίου, κανείς να μην είναι σε θέση να πιστέψει πως μπορεί να εκλεγεί με τις δικές του δυνάμεις, με τις προσωπικές φιλίες και γνωριμίες, παρά μόνο μέσω της υποταγής σε κομματικές γραμμές. Ας επανέλθω όμως. Ήταν τότε που ανακάλυψα ανασκαπτικά στη μνήμη μου την πρώτη γραπτή μαρτυρία σχετικά με την ύπαρξη των ονομάτων μας στο ίδιο σημείο, στο ψηφοδέλτιο εκείνο εννοώ. Αυτό μου εντυπώθηκε στο μυαλό. Το φωτογράφησα από μνήμης. Εσύ κι εγώ μαζί στο χαρτί. Το θεώρησα σημαδιακό. Σαν μαθητική, εφηβική, ληξιαρχική πράξη δέσμευσης. Η συνεδρίαση εκείνη του Σαββάτου θα γινόταν σε κάποια σχολική αίθουσα. Σε αυτήν την αίθουσα μπροστά σε όλους, με είχες αποκαλέσει περιπαικτικά «Tarzan Boy», επειδή, αντί να κατεβώ τα σκαλοπάτια όπως όλοι, καβάλησα την κουπαστή

της σκάλας και γλίστρησα πάνω της αποφεύγοντας την κανονική κατάβαση διά του κλιμακοστασίου. Αυτόν σου τον χαρακτηρισμό, («Tarzan Boy»), από το τραγούδι των Baltimora⁴ εξέλαβα ως επιδοκιμασία ώστε να θυμάμαι το περιστατικό μέχρι και σήμερα. Είμαι σίγουρος, Μαρία, πως εσύ το είχες ξεχάσει την επόμενη στιγμή, έτσι δεν είναι;

Πέρα όμως από την ολοκληρωτική πίστη και τον θαυμασμό μου προς εσένα, το κεφαλαιώδες που θυμάμαι πως ένιωθα μαζί σου είναι ένα: το αίσθημα πληρότητας. Για μένα κράτησε για πάντα. Για σένα κράτησε το πολύ έξι μήνες. Ίσως και να είχε ξεθυμάνει νωρίτερα, όταν το θήραμα είχε πλέον υποτάξει τον θηρευτή του. Υποθέτω. Δεν γνώριζα τότε, δεν γνωρίζω ούτε και τώρα. Μικρή σημασία όμως είχε τότε, μικρή σημασία έχει και τώρα. Αυτό το αίσθημα πληρότητας του τότε, σου το έχω πει ήδη εξάλλου, το ένιωσα και στις ημέρες μας. Τις ελάχιστες στιγμές που συναντηθήκαμε Σήμερα εξακολουθούσε να υπάρχει ανάμεσα στην αμήχανη σιωπή μας συμπαγές, στιβαρό κι απόφιο. Αυτές τις τωρινές ελάχιστες κοινές, κλεφτές, ενοχικές μας στιγμές, όπου δεν κατορθώσαμε να αρθρώσουμε μία ολοκληρωμένη πρόταση, η σιωπή ανάμεσά μας εξακολουθούσε να είναι τόσο μεστή, τόσο γεμάτη, τόσο ηχηρή. Θα σου εξομο-

4. Baltimora, ποπ άλμπουμ *Living in the Background*, EMI-Manhattan Records 1985.

λογηθώ όμως και κάτι ακόμα, Μαρία. Αισθάνομαι ότι, στις ημέρες μας, στον ενδιάμεσο χώρο ανάμεσα στο δικό σου κορμί και στο δικό μου σώμα εξακολουθεί να μεσολαβεί το ίδιο ενοχικά κι αμήχανα, μα τόσο ηλεκτρισμένα, ένα καλά κρυμμένο στην επιφάνεια των λόγων μας ρωμαλέο πάθος⁵. Κι εμείς να προσπαθούμε να μην το ομολογήσουμε, να το τιθασεύσουμε, να καμωθούμε πως τώρα πια πέρασαν αυτά, ανήκουν στο παρελθόν, εξιδανικευμένα και αθώα πλέον, όλα καλά, μια αθώα εφηβική σχέση ήταν και πάει και τέλειωσε, τι τα θες και τα γυρεύεις δυόμισι δεκαετίες μετά;

Για μένα ήταν σαν να μην πέρασε ούτε μια στιγμή από εκείνο το φθινόπωρο των εφηβικών μας χρόνων. Ελπίζω η ασφάλεια της μεταξύ μας απόστασης στη σύγχρονη κι απρόσωπη επικοινωνία μας να σε λυτρώσει από την όποια διά ζώσης αμηχανία αισθανθείς για αυτό που σου γράφω, ακόμα κι αν κλυδωνίζει τη σημερινή τάξη της ζωής σου: τολμώ να παραδεχθώ πως δεν υπήρξα μόνο στο Παρελθόν, αλλά διαπιστώνω πως εξακολουθώ να παραμένω βαθιά ερωτευμένος μαζί σου. Δεν μπορώ να ισχυριστώ το ίδιο για σένα, όχι βέβαια για το Παρόν, αλλά ούτε καν για τότε. Ενδεχομένως ξαφνιάζεσαι με αυτό που σου γράφω.

Αυτή είναι όμως πέρα ως πέρα η αλήθεια μου.

5. Αναφορά στη γνωστή ομιλία του Δημήτρη Μαρωνίτη τον Ιανουάριο του 1968 στο αμφιθέατρο της Φιλοσοφικής του ΑΠΘ.